

Hajsza

Részlet a szerző nagyobb elbeszéléséből

Franciska kisasszony bejött az irodájába s azonnal észrevette, hogy huzat van. A nyitott ablakra nézett s látta, a felső oldalon épp most igyekeznek befelé a csinos, fekete fiatalember, Dusnoki, az adóhivatalnok. Franciska kisasszony megállt egy pillanatra, száját kissé nyitva felejtette s mozdulatlanul nézte a nyáriruhás, fehérkalapos férfit. Aztán becsukta az ablakot, mert huzat van.

Asztalához libegett, kihúzta a fiókot, egy kis dobozból cukorkát vett elő. Szopogatta. Megigazította nyári ruhája kivágásánál a brosst, aztán kiment a folyósóra, majd be az egyik irodába.

— Szervusz, drágám.

— Szervusz. szivikém. Megjöttél? Az este épp rólad beszélünk. Az új jegyző egy faragatlan fickó. Képzeld, azt mondta, ha nem jössz meg időre, akkor el fog bocsátani. Nem ismered még, úgy-e? Német. hitlerista is, meg nyilas is, különben elég helyes fiú. Csak neveletlen és műveletlen. Képzeld, ha valamilyen aktát küldünk, nem tartja be azt a rendes fordulat, tudod, ahogy azt már szokás, hanem csak úgy írja, mintha akárkivel beszélgetne. Képzeld el, neki mindenki csak nagyságos úr, a szolgabíró úr is, meg a belügyminiszter úr is, akinek épp a napokban írt. De az a fő, hogy itt vagy, tudod, biztos, ami biztos, ő is nemsokára megérkezik. Különben, hogy volt Jászberényben? Merre nyaraltál? Naevszerűen áll rajtad ez a ruha. Hol varrattad?

— Jászberényben, de hagyd el, meglehetősen rossz, nagyon nagy a kivágása, pedig mondtam a varrónőnek; nehoev elszabja. Most kénytelen vagyok így viselni — és igazított egyet ruháján. — Különben Mátrefüreden nyaraltam, gyönyörű volt. Az a táj! Az a levegő! Hiába, az csak Anyaország. Gyönyörű volt...

— Jaj, hisz te nem is tudod, mi történt itt! Tegnapelőtt éjjel ezek a toprongyos kommunisták megtámadták a szentfülöpi vasúttállomást, szétverték a berendezést, szegény állomásfőnök élet és halál között lebegett, az épületet is fel akarták gyújtani, csak valami közbejött.

— Ne mondd! Csetnikek?

— Nem, partizánok. Megszöktek és azóta kergetik őket. A mi csendőreink is kimentek a hajtóvadászatra és még ma se tértek vissza. Csak láttad volna, milyen jópofa volt Hajdú őrmester — nagyszerű magyar ember — azzal búcsúzott tőlem, hogy — várjál csak, hogy is mondta... ja, igen: „lelegelem a mundéromról a gombokat, ha nem én fogom el ezeket a partizánokat...”

— Igen, jópofa az az ember, még a bajsza is olyan mokány magyaros!

— Igen, és tudod, állítólag egy katonaszerelvényt akartak felrobbantani. Fanatikus emberek, de azért szeretnék egyet látni közülük.

— Jaj, hagyd el, drágám. Jászberényben is mindenki azzal nyaggatott, hogy milyenek a csetnikek, hogy néznek ki a partizánok, mit csinálnak? Igaz-e, hogy megisszák az ember véré, mekkora a szakálluk, ki a vezérük? Azt feleltem nekik, hogy talán csak nem képzelik, hogy velük cimborázom?! Az unokabátyám egy szekáncs fráter, különben csinos fiú, tudja, mi a nézetem a férfiakról és épp ezért állandóan azzal szekált, hogy vigyázzak, mert majd megszöktet egy partizán. Hát képzeld el, micsoda ötletei vannak...

— Jaj, ezek a férfiak!

Franciska kisasszony közben elszopogatta a cukorkát. Reggel volt, nemsokára nyolc óra, a felek az előszobában várnak. Nyolcig még lehet beszélgetni, akkor jön a jegyző.

Az ajtóban megállt Dusnoki, az adóhivatalnok.

Ó, kezétszókolom. Megjött, Franciska? Jó színben van, úgy látszik, jót tett a nyaralás...

Dusnoki elvezette Franciska kisasszonyt Schneider jegyzőhöz. Az nem sokáig zavartatta magát. Megmondta a kisasszonynak szemébe, jószerecséje, hogy megérkezett, különben elbocsátotta volna. Aztán pedig tudtára adta, hogy vegye át a közellátási hivatalt még a nap folyamán, mert oda az ilyen pihent erő kell. Franciska kisasszony elfehéredett,

aztán alig jutott szóhoz. A közellátás, az borzalmas munka. A felek rendkívül szemtelenek. Ott rengeteg a tennivaló. Franciska kisasszony elvörösödött, megigazította mellén az arany keresztet és a jegyzőhöz fordult:

— Jegyző úr, én...

De a jegyző csak intett, hogy hagyja, mert csörgött a telefonja. Hajdú őrmester jelentkezett Szivácról. Már két napja a határt cserkésztek s mivel elfogyott az eledelük. betértek Szivácre. Most indulnak újra. A csendőrök, nyolcan, kint vártak. Zombor felé mennek. Másik őrsök is arra szorították a szentfülöpi partizánokat. Nem tudni, hányan vannak. Eddig meg sehol sem akadtak nyomukra. Talán majd ma.

— No, Jézus segíts — szolt az őrmester indulás előtt s beosztotta embereit a házára. Jómaga pedig a rendőrzet vezető kíséretében lóra ült.

Nyugaton vették az irányt.

Éppen arra, nyugaton, egy kis tanyán élt Kispál András.

Déli csend. A tanya kihalt. A ház eresze alatt, a fal tövében egy kutya lihegett, kiöltötte nyelvét s lustán nézelődött maga elé. Néha-néha hirtelen elkapott egy-egy legyet, fogai összekoccantak. Nagyon meleg volt. Talán arra szottyant kedve az öreg napnak, hogy fölpörkölje az egész világot. A földekről pára emelkedett, rezgett a levegő, mintha máris füstölne s minden pillanatban kigyulladhatna.

Kispál András előbújt az istállóból s a kút felé ballagott. Lomhán. Hosszú vászon nadrágja kirojtólódzott szélét maga után húzta az udvar porában.

Fölhúzott egy vödör vizet a kútból, lehajolt, ráfújta a víz felszínére, hogy tiszta italt nyelhesse. Teleszívta magát, aztán kilélegezte a levegőt. A napra nézett. Dél van, meleg van. Szundítani kell egyet, az istállóban, a szalmán. Most lehet, most nincs itt a gazda. Gyáva fickó. Meghallotta a szentfülöpi esetet s azonnal itthagya a tanyát. Mi lenne, ha mindenki itthagyná a tanyáját? Mi lenne, ha minden gazda félne? Partizánok! Nagy valami! Nem okádnak tüzet, nem sárkányok tán azok se! No, csak gyűjjenek. Szembenézünk azokkal is.

De ez a nyers paradicsom kevés volt ebédre. Főtt étel nélkül nem lehet ám ezt soká. Pedig nincs ki főzzön. Most egyedül van. Ha megnősült volna, akkor... A kommenció béresnek jobb, oszt lám kérhetné a gazdától, hogy majd ő kommenció lesz. Akkor meg is nőülhetné. Harminc körül van, itt az ideje. De valahogy az furcsa is lenne, ha Kispál András megnősülne. Haha, mi nem jár az eszében!...

De gondolkodni kell ezen, mert nem is bolondság a kommenció.

Szép lassan ballagott az istálló felé.

Megtorpant, elfehéredett. Úgy lökte égnek a kezét, mint akit madzagon rángatnak. A ház mögül, a kukoricából magas, bocskoros, elnyúlt ruhájú ember futott. Egyenest feléje. Kezében puska, micijén hatalmas, vörös csillag: Úgyet sem vetett a megrémült emberre. Berohant az istállóba, a jászol alá dobta a puskáját.

— Csendőrök! — kiáltotta.

Kispál András kijózanodott. Egyetlenegy pillanat alatt. Ha a csendőröknek szól, ez veri agyon, ha ennek a pártjára áll, amazok belezik ki. Szökni innen. Úgy érezte, nem tud megmozdulni. O nem avatkozik bele. Intézzék el a dolgukat, ahogy tudják. O élni akar. Ez az ügy nem órá vonatkozik. Oriási erejébe került, míg kilódtotta lábát. Akkor osztán egyenest a kukoricának. Még egy ugrás és itt a kukorica. Majdnem összeszaladt valakivel. Négy lépésről farkasszemet néztek. Egy másik partizán. Gyerek még. Tán húsz éves. Egy láng az arca, liheg. Pár másodpercig néz csak az emberre, aztán kegyetlen, fájdalmasan, hosszút ordít, megfordul és vissza a kukoricába. Elveti magát és lövöldöz. Kispál András, mint a tébolyodott, rohan vissza, föl a padlásra s bukfencet hány a búzahalmoknál. Lesz ami lesz! Nem törődik semmivel. Lihegett, hallgatódzóit, s meg sem mozdult. A puskaropogást hallotta ugyan, de a sípolást, azt már nem.

Tán öt percig sem tartott az egész. A puskaropogás elült. Kemény parancsszavak.

— Gazda, a rézfütyülőjét, süket vagy?

Hajdú őrmester újra belefújta a sípba.

— A lovam ide.

Magas fekete fiatalember mászott elő a tanyáról. Ingujban és hajadon fővel.

— Jó napot!

— Te vagy a gazda? Fene a világba bele, mi itt a partizánt fogjuk, te meg elő sem bújsz?

A magas férfi hallgatott, kissé mosolygott, de nagyon felszegül. Az őrmester csendesen fürkészte.

A csendőrök épp akkor cipették ki a partizán telemét, odavonszolták az őrmesterhez, ledobták a gyepre. A bocskoros fiatalemberen hideg futott végig és elfordult. Köpött egyet. Az őrmester még mindig a halottat nézte.

— Taknyos gyerek még!...

Aztán a gazdához fordult.

— Nem láttál erre partizánt? Nincs itt a tanyán?

— Hogyne láttam.

— Hol?

A feketén látszott a nagy izgatottság, alig birt beszélni. Még levegőt is alig kapott.

— Ne egyen a fene, hanem beszélj.

Az ember hadonászott, mutogatott. Dadogott. Semmi érthetőt nem szólt. Valahogy kinyögte, hogy a ház megett épp a trágyát hányta, mikor elébe ugrott ez a gyerek e, aki itt fekszik holtan. Ő ugrasztotta vissza a kukoricásba, vasvillával. Ott meghalt.

— Másokat nem láttál?

— De, még ketten arra szaladtak, Zombor felé.

Az őrmester a legénység felé fordult. Megkérdezte, itt van-e mindenki.

— Mindjárt jön az öreg Bakos is — szól az egyik.

— Mit csinál?

— Keresi a kalapját. Lelőtte a fejről a gyerek s aztán elkallódott.

Az őrmester körülnézett. Két embert a halott mellett fogott, a harmadik lesz az öreg Bakos, a többit a partizánok után küldte. Kutassák fel őket.

— Gazda, fogj be, visszük a halottat.

Az út hosszú és tekergő. Az út talán a világ végéig vezet s átkozottul sokáig tart, míg odaérünk. A lovak kocognak, a kocsi dőcög, kirázza az ember lelkét. S a kocsiderékban elnyújtózva egy halott. Feje ide-oda billeg és nemet integet. Száját körülstálya egy légy s a szája szögletéből vért szopogat. Nézni is rossz és furcsa, hogy azt az embert, aki itt fekszik, nem csiklandozza. Nem hajtja el a legyet.

A gyeplőt magas, fekete, szikár fiatalember tartja. Minden figyelmét leköti a lovak irányítása. Félre se fordul, csak a lovakat nézi. Kissé ideges. Pattint egyet az ostorral az egyik ló tomporán. Ránt egyet a gyeplőn. Közeledik a falu. Ott biztos felis-

merik. Örültség volt. Mellette ül egy csendőr puskával. Mögötte, a kocsiderékban kettő. És az elvtársa, holtan. János, ki Bánántból került ide. Uristen, az este még ő sütötte a kukoricát, amit vacsoráztunk. És nevetett, mert Mitó minduntalan a csendőrök lépteit vélte hallani. Kinevette Mitót, amiért fél. Azt mondta, hogy hohó, ráérünk még meghalni, ő még asszonyt is akar, fiatal még s ha most meghal, azt se tudja, mi az élet. Szép kis háza is lesz, először is azt fog építeni, Becskereknél, persze, majd ha elpucolnak innen ezek a csendőrök is, meg, úgy-e ha sarokba tehetjük a puskát...

Az elvtárs azt este még nevetett. Aztán elaludt s az éjjel egyszer panaszkodott, hogy fázik. Most halott az elvtárs. És én viszem be a faluba, kocsin. Ki gondolta, volna ezt tegnap ilyenkor? Ha ő ezt tudta volna, akkor...

Erre a gondolatra megborzongatta a hideg. Ha ezt János tudja tegnap, akkor lelőtte volna. Épp olyan szomorúan és szótlánul, mint Józót, kinek az idegei felmondták a szolgálatot, idegösszeroppanást kapott, ordított, hogy elég volt már ebből a kutya életből, elég ebből az átkozott bujkálásból, füttyül ő az elvre, már nyugodt akar lenni, inkább meghal, elmegy jelentkezni a csendőrségre, füttyül a harcra. És földhöz vágta a puskát, elindult, közben tébolyodottan ordított. János utánafutott, hogy lefogja. De az nekiiramodott s nem lehetett beérni. Elárulhat mindent. János szép nyugodtan célbavette és lelőtte. Aztán sóhajtott egyet és szótlánul eltemette.

És János épp így, lőtte volna le őt is.

Igen, tulajdonképpen mit keres ő ezen a kocsin? Mit keres ő a csendőrök között? És miért hajtja a lovakat? Igen, miért segít a csendőröknek? Menteni akarja saját életét? Igaz, ha megmenekülne, visszatérne és folytatná a harcot. A puska a jászol alatt van. Igen, de ez örültség. Ő nem térhet vissza, a faluban felismerik, azaz nem tudják, kicsoda, s mit mondhat? Kié a tanya? A gazda felismeri a lovait. Nem, innen menekülni nem lehet. Hát akkor miért van itt? Hát: idesüllyedtünk, hát gyávává lettünk? Nem merünk meghalni, hanem a félóra miatt húzzuk az időt? És csak így, puska sincs nála, védekezés nélkül fogják szétkasabolni? Igen, ez gyávákhoz méltó halál.

Megdöbbsent. Elvörösödött s önkéntelenül megrántotta a gyeplőt, hirtelen a lovak közé csapott. Azok megugrottak.

— Lassan, hé — bökte meg a puskacsővel a kocsiderékből az egyik csendőr — kirázod már a lélkünk is...

A koci lelassított. Az egész vidéken csend. A túlsó dülön valaki ugarolt. Egy ismeretlen kerékpáros hajtott el mellettük, köszönésképpen bólintott, aztán újra senki. A kocsiderékban Bakos csendőr ült a halott egyik felén, s maga elé meredt a semmibe. Aztán a kukoricát bámulta, a szépet, a nagyot a szemével megsímogatott minden csövet. Jó termés lesz az idén, szép, jó törés. Somogyban is nagyra nő a kukorica. István, az öccse, már nemsokára töri. Jó lenne egy kis szabadság, hogy hazalátogasson, beálljon a sor végébe s törje, egyre törje a csöveket. Ha neki is lenne földje...

Sóhajtott egyet, aztán mocorgott s újra csak maga elé nézett. Vele szemben, a saroglyánál egy fiatal, erős, stuccolt bajszú csendőr. Az egy ideig az öreget kémelte, aztán hirtelen kihúzott egy szalmaszálat az ülés alól és rágcsálni kezdte. Jobban elhelyezkedett, maga alá gyömösöztél egy kis szalmát s az öreghez fordult.

— Megijedtél, Bakos bátyám? Már azt hittem, hogy megijedtél.

Az öreg felnézett, mocorgott.

— Nem, csak úgy nézelődök, ráz a koci.

A másik kivette szájából a szalmát, félrenézett s leköpött a kocsirol. A nyál sáros lett a porban.

— Mert kicsit komisz volt az a lövöldözés, úgy-e, Bakos bátyám? Az embernek nem volt mindegy, úgy-e? Hát ezért gondoltam, hogy megijedtél. Olyan szótlán vagy.

— Ráz a koci, rossz beszélni — szólott az öreg s letörölte homlokáról a verejtéket. A másik csak fürkészte, néha-néha végignézett a tájon, határon.

— Tán azon gondolkozol, hogy ez a gyerek milyen szépen kilyukasztotta a kalapodat?

— Nem, csak úgy... — s elhallgatott. De érezte, hogy azért valami magyarázatot kell adnia, ezért tovább dűnnyögött — csak a fiam jár az eszemben. Effajta idős lehetne, oszt elesett a fronton... Önkéntes volt. Szép gyerek volt.

Hallgattak. A koci felett egy ember emléke lebegett. Az apa szinte látta, amaz meg igyekezett elképzelni.

— Most legalább — szólott a fiatal csendőr s közben vastagon fújta ki a cigarettafüstöt — megbosszulad a fiad.

— Hogy bosszultam meg?

— Hát lelőtted ezt — és bakancsával egy kissé megbökte a halottat.

Az öreg felkapta a tekintetét s kutatva nézett társára, kerekre nyílt szemmel.

— Én-e? Kérdezte meglepetten.

— Ja, én tisztán láttam, én melletted voltam. Te lőttél bele először.

Bakos hunyorgott. Mocorgott, sehogysem birt jól elhelyezkedni. Cigarettaért nyúlt s két ujjá megakadt a kabátzseb kivágásában. Elfordult a halottól. Az őrmesterre nézett, aki peckesen kémlelte a vidéket. Előre bámult, az útra. Ötven méterre tőlük egy ürge futott. Aztán megakadt a szeme a kocison. Az is mereven ült, mint aki attól tart, ha megmozdul, ezer tű szúr bele. Az arca lángvörös volt, szemei kimeredtek s ajkát összeszorította. Mintha valami fintort vágott volna.

Forgott, kavargott a gyomra, esze s vele az egész világ.

Igen, itt kiút nincs. Aruló lettem, eldobtam a fegyvert, megalkudtam, hogy életem mentsem. Nem védtem az elvtársat, hagytam, egy lövés nélkül hagytam, hogy meghaljon. Az elvtárs halott. Most viszik a megszegyenyítésre. Jánosom, én viszlek a közprédára, oda, ahol csak rúgdosnak és köpködcnek téged, az elvtársamat. Nem, nem! Én nem vagyok gyáva, én...

A téboly furcsa dolog. Az ember néha józan, ha megtébolyodik.

A kocsi a lovak közé vágott, messzire dobta a gyepelt, ostort s felugrott. Ordított. Szemei véresek voltak és furcsán villogtak. „Lőjj le, lőjj le” — ordította s nekiesett a mellette ülő csendőrnek. Kikapta kezéből a puskát s főbeverte. A kocsi száguld. A csendőr lefordult a kocsiról a kerek alá. Szétlottyant a feje. A lovak megvadultak. Az őrmester ordít. A kocsiderékban, azok zavarba jöttek, fölbuknak, nem bírnak állni, ülni. A kocsi ordít, letépi az ingét. Örjöngve, vicsorogva ugrik le a kocsiról, be a kukoricásba. Már rohan is, zokogásából tudni, merre.

— Állj meg! Disznó! — ordít az őrmester s utánaugrik a kukoricásba. Látszik, merre vágta a lova. Kanyarog. Most egyenest rohan. Hirtelen megtorpan. Három lövés, aztán újra csend... Csak a kocsi zötyög valamerre. Az őrmester leszáll. Odamegy a halotthoz. Meglöki lábával, hogy hanyatt forduljon. Csizmája orra véres lett. Ettől megundorodik. A halott nadrágjához dörzsöli, káromkodik és elfordul.

Franciska kisasszony pontosan négy órakor érkezett meg irodájába. A csukott ablakhoz állt s az utca felé fordult, hogy ha az ajtót rá is nyitják, háttal lássák. Aztán a ruhája kivágását összetartó brossot kicsit lejjebb tette, hogy keblének körvonalai icipicit kilátsszanak. Ez a jegyző, a csinos, a harmincat meghaladott komoly férfi — éppen hozzávalé — észre se vette déielőtt. Eppen figyelte, megakad-e a szeme a kivágáson. A Dusnoki sem vette észre, de az nem is csoda, az egy mafla fráter, bár csinos, de ez a jegyző igazán temperamentumosabbnak látszik. Egy kicsit kegyetlen is, igazi férfi. De a közellátáson dolgozni olyan nehéz... Ha most sem figyel fel a kivágásra, akkor egyenest vak, semmi más.

A ruhaigazítás után az asztalhoz ment. Kartáskájából egy papírt vett elő, röpke pillantást vetett rá, aztán kilépett szobájából s egyenest be Bognárné irodájába.

— Drágám, egy nagy titkot közlök veled. Eldölt a háború kimenetele.

— Hogy mondd, kedves?

— Nem tartalak fel, csak elhoztam egy érdekes levelet mutatóba. Délben szentség látogatást végeztem, tudod, hogy ez szokásom, s a templomban találkoztam a káplánnal. Megvárt az ajtónál s kért, menjek át a paróchiára, mutat valamit, ami engem biztosan érdekel.

— Jaj, de ravasz ez a káplán — kuncogott Bognárné, aztán meg már hahotázott — a multkor nekem is ezt mondta, de sajnos, épp jött a férjem.

Franciska kisasszony kényelmesen elhelyezkedett s zavartalanul folytatta.

— Figyeld csak, olvasom:

„NEGYVEN SZENTELETŰ SZERZETES ÉS APÁCA LÁTOMÁSA.

Egi jeleket adott a fölséges Isten, hogy hiveit kétely ne gyötörje. A gazok és a bűnösök félnek a sötétől, de az igazak nem. Vihar tombol, fák ropognak s az erdő vadjai félve lapulnak meg. S a büntető viharban egy villám se cikázott, gyertyányi fény sem világított. S egyszercsak meghasadt az ég s vakító fényben megjelent az Isten. Körülötte angyalok kara énekelte a hozsannát. S egyszercsak megszólalt az Isten: Antikrisztus támadt közöttetek, ki az igazakra tör s ledönti Isten házeit. Züllött és barbár emberek sokasága szolgálja őt, de országában csak nyomor és halál uralkodik. Irigység vezeti népét, irigy-

lik Isten hívei jámbor, nyugodt, megelégedett életét s ezért elkeseredetten harcolnak minden jó ellen. Antikrisztust földi halandó fegyverrel meg nem ölheti, mert a Sátántól nyerte erejét, ezer ördög őrzi. De mondom nektek, eljő az idő, amikor az én hadaim győzedelmeskednek. Próbára teszek titeket, hogy lássam, erős-e hitetek? Mert tudjátok meg, ezrek és ezrek hullanak el, mint ősszel a levelek; minden elmúlik ezen a földön, de az Isten országa el nem múlik. Anyák gyermekeiket keresik majd a romok között, feleségek férjüket, gyermekek szüleiket, de kevesen találják meg azt, akit keresnek. És eljő a nap, amikor Isten seregei megütköznek Antikrisztus hadaival. Égi jelek adnak erről s tudjátok: akkor lesz az a nap, amikor az üstökös átszeli a Nagy Medvét s vészes lángja mellett eltűnik a csillagok fénye. Éjjeli holdfogyatkozás lesz s nappal a sok madár, mely acélból van, eltakarja a napot. Sötétség lesz és három napig dörög az ég. Nagy lesz a harc és kő kövön nem marad. Az őrségi dómok városában diadalmaskodnak Isten seregei s megvednek kitérítik a romokra az anvaszentegyház zászlaját s nem lesz az az erő, mely ledöntheti azt. S az Antikrisztus, irigysége és tehetetlensége, bosszankodása és erőtlensége miatt önmagát emészti el. Mondom nektek, készüljétek ez időre, mert akit készületlenül ér az a nap, sötétségben marad. Ott aztán lesz sírás és fogak csikorgatása.

Az Isten szólott hozzátok, hogy akinek füle van, halljon s akinek szeme van, lásson”.

— Eddig tart, Edikém — szólta Franciska, — de figyelj csak ide, milyen levél kíséretében kapta a káplán:

„Ne kérdezd, kitől kaptad a levelet, mert az Isten irányítja ezt a láncot. Egymás után tizenhárom napon át küldd el egy példányban más-más címre. Ezen a tizenhárom napon misét hallgass naponta, és az Úr testét magadhoz vedd. Ha ezt megteszed, oltalmazni fog az Úr s átéled a nagy megpróbáltatást. De ha nem küldöd a leveleket s a lánc megszakad, az Isten haragját és átkát zúdítod magadra: barmod elvetél, járvány pusztítja el, földed termését jég veri el, s elveszi tőled az Isten azt, kit legjobban szeretsz”.

— Nos, ennyi az egész, kedves, mit szólsz hozzá? Én már holnap kapok egy ilyen levelet, a káplán megígérte, hogy nekem küldi. Látod, itt azt írja, hogy aki betartja ezt a szabályt, átéli a háborút.

Bogárné hallgatott, hirtelen nem tudott mire gondolni, de Franciska kisasszony anélkül élénkebben csevegett.

— Tudod, a Nagy Medve, amit az üstökös átszel, az a vörösöket jelenti, emlékszel, úgy-e, hogy a „Magyar Futár”-ban is mindigmedvének rajzolják őket.

— Az igaz, de nem gondolod, hogy egy kicsit naív ez a látomás?

— Ugyan, talán te kétkedél?

— Nem, nem, eszem ágában sincs, mi győzünk, tudod, csak egy kicsit misztikus, fantasztikus...

Franciska kisasszony oda se figyelt, csak lelkesen tovább magyarázott:

— És látod, a dómok városa valószínűleg Köln lesz, tehát mi kimaradunk a nagy muriból. Csak ennek örülök, de különben is, engem...

Lárma, futkosás verte fel az egész községházát. Bakancsok dobogtak végig a folyosón. Szokatlan, nyers parancsszavak pattogtak. Valahol valami lezuhant, nagyot puffant. A két hölgy szigorú arccal lépett ki a folyosóra. Az udvaron egy kocsit láttak, mellette néhány rendőr, meg két megtépzott, piszkos-poros csendőr. Halkan beszéltek s arcukról nyugtalanság látszott, néha a kocsiderékba néztek. Az őrszoba ajtaján kivágódott Hajdú őrmester és becsapta az ajtót.

— Ne bámuljanak, hanem készüljenek — mondta.

— Megjött Hajdú őrmester — húzódot mosolyra Bognárné szája — gyere, szekáljuk egy kicsit a partizánjaival, ugyan mit mond a vén szittya — és rátámaszkodott a folyosó karfájára, kihajolt az udvarra, mosolyogva.

— Jó napot, őrmester úr, jöjjön, meséljen egy kicsit.

Az őrmester kedvetlenül nézett oda, bólintott, köszönt és mondott valamit, de egyáltalán semmit sem lehetett érteni belőle. Került-fordult, elment az istállók felé, majd újra visszajött. Az utcáról futólépések hallatszottak. Megjött a jegyző. Utána néhány rendőr.

— Merre vannak?

Az őrmester tisztelgett és a kocsihoz lépett. A jegyző odapillantott, aztán intett, hogy dobják le onnan, ami benne van. Kidobtak egy mozdulatlan csendőrt. Feje darabokban állt. Aztán két civil huppant le a fa alá. Mindkettő csupa vér.

A folyosón a két hölgy elámult.

— Partizánok — nyöszörögte Bognárné.

Franciska kisasszony a bross felett gyorsan összerántotta ruháját, aztán befutott a szobájába és leült erőt gyűjteni. Majd az ajtóhoz futott s úgy nézett ki.

— Jaj, — mondta — egy csendőr is.

Szóhoz se jutottak. Érthetetlen szavakat suttogtak. Aztán kíváncsian ágaskodtak, hogy többet lássanak. Franciska kisasszony kimerészkedett a folvosóra is és kicsit nívítva feleitett szájjal nézte az udvarban mozgó embereket. Ott a jegyző is. Franciska merészebbnek érezte magát s már nem félt. Most kell mutatkozni, olvannak kell mutatkozni, mint aki nem fél, aki különb, mint a többi nő... Bognárnéhoz fordult.

— Jöjj, Edit, megnézzük őket.

— Én nem merem.

Alltak egy ideig. Aztán megint Franciska kisasszony szólt:

— Jöjj, na...

Lassan, halkán, lopakodva közeledtek a fához. A jegyző meglátta őket és szigorúan szólt:

— Maradianak távol, ez nem magukra tartozik. Ez nem asszonynak való.

— Igen, nem — vigyorogta bizonytalanul Franciska kisasszony és ügyetlenül visszafordult az irodába.

A községháza előtt már emberek gyülekeztek. Szétfutott a hír. Néhányan az udvar felé ólálkodtak.

— Senkit ide nem engedni — utasította a rendőrök a jegyző. És munkához láttak, a holttesteket eltüntették, be a dutivba. Sürgés-forgás. A rendőrök fegyverrel másztak elő s egyenként kocsira ültek. Néhánvan lóra kapaszkodtak fel, köztük a jegyző is. Csak a két feslett csendőr maradt az őrszobában. A többiek hajtóvadászatra indultak.

Franciska kisasszony az ablakból nézte őket, sokáig nézte és észre se vette, hogy egy fehér papírszeletet tapos. A nagy jövendőmondást, a szentéletű szerzetesek és apácák látomását.

Csend van, késődélutáni, alkonyodás előtti. Olvan ez a tanya, mintha kirabolták volna. Az aítók tárva-nyitva s ember sehol. A kis réten, mely az épületek előtt, egészen a csatornáig húzódik, két ló legel nyugodtan, kötőfék nélkül. A kukoricából egy süldőmalac dugja ki az orrát, aztán uccu vissza! Amerre fut, mozog a kukorica, zizeg. Az égnekálló kútgém hegyén egy vadgalamb tollászkodik végtelen nyugalommal s a vödörből, mely másfél emhernyi magasságban lóg a föld felett, néha egy-egy vízcsepp pottyan a kövér porba. Az akácok alatt, a ház előtt egy kutya fekszik hasán és ráérő nyugalommal nyalogatja a véres füvet.

— Szóval, sehol semmi?! — kérdezte az összevont szemöldökű jegyző s közben szeme állandóan kutatva fésülte át a tájat, a tanya környékét. Nem kapott választ kérdésére. A rendőrök, csendőrök csak álltak, ki-ki piszmogott valamivel. Különbem nem mozdultak. Egyedül az őrmester sétált szótlánul le-föl. A jegyző szeme megakadt a legelésző, füvet nyaldosó kutyán. Ráfogta a pisztolyt és elsütötte. A kutya bukfenchezett egyet s égnek meresztette lábait.

— Dögölj meg! — és újra elzárta a pisztolyt.

— Szóval, sehol semmi? — Hát jó! — szólt, és cigarettára gyújtott. Emberek, ki tudja, kié ez a tanya?

A rendőrök megmozdultak, ránéztek.

— Keceli Pálé, jegyző úr, ott lakik a felvégen.

— Igen. Jó. Írja föl, őrmester úr, hátha szükség lesz rá. Ki lakott a tanyán?

— Hát a Keceli.

— Nem, az már rég behurcólkodott a faluba — szólt közbe egy másik rendőr.

— Hát akkor biztos a bérese, a Kispál András — szólt az előbbi.

— Igen — szv egyet a cigarettából a jegyző. — Miféle ember az? Megbízható? Ki tud róla valamit?

— Bánátból szökött át két esztendeje...

— Alighanem Becskerek környéki...

— Nem nagyon köszönt az a faluban sem, csak úgy jónapot, oszt tovább...

— Nem volt társalkodó ember...

— Kicsit olyan szelekótya...

— Nem az, nem mondanám én, inkább...

A jegyző le-fől sétál s a földet nézi, hirtelen megáll s a rendőrökre szegezi a szemét:

— Nagyon törődök én azzal, hogy társalkodó vagy szelekótya! Párttag, nyilas vagy nem az, ez érdekel! Vagy milyen pártból való?

A rendőrök hallgattak. Az egyik kicsit feszelt, aztán halkán mondta:

— A, nem törődött az semmiféle párttal...

A jegyző hátrattette kezét, lábát szétvetette.

— És hol van ez az ember?

Csend, mint a kriptában. Megint mindenki piszmogni kezdett valamivel. A vadgalamb felszállt a kútról. A jegyző az őrmesterhez fordult.

— Írja fel ezt is, őrmester úr.

Kispál Andrásról, mióta megszületett, összesen sem beszéltek annyit, mint most. Először érdeklődtek felőle. De ő már nem világosíthatta fel az urakat. Éppen akkor, ebben a pillanatban a szomszéd határban egy kukoricatábla földjén feküdt, kezét feje alatt kulcsolva össze. Az eget bámulta, mozdulatlanul, érdektelenül, csak úgy, ahogy a tűnődő emberek szokták.

Igen, nincs itt semmiféle menekvés. Hová, merre? Az a fekete, magas, biztos boldond volt. Hisz a faluban a gazda felismeri a lovait, no meg mindenki tudja, hogy azok a Keceli Pál lovai. Hát akkor ki az a fekete, aki hajtja? Mit keres az a kocsin? Hogy került hozzá? Pofozzák, verik, míg ki nem böki. Hát hol volt a Kispál András? Az adta a kocsit? Az is összepaktál veletek? És akkor a menybeli atyáúristen sem mentené meg Kispál Andrást. Ezért kellett szöknie. De hová, merre?

Idáig jutott a gondolattal, aztán megmozdult. Odébbtolta a puskát, mert nagyon nyomta a derekát. Igen, a puska. Azóta már a csendőrök biztos jártak a tanyán. Mindent szabadoneresztett. Biztosan felkutattak minden zugot. A puskát nem találták meg a jászol alatt. Szűzdohányt, azt igen, mert otthon felejtette. Most már biztosan körözik. O meg itt hever a kukoricásban.

Szemét le sem hunyta egész éjjel. Közvetlen virradás előtt eszébe jutott a kommenció. Milyen érdekes. Pár óra alatt szétfoszlott ez a terv, az a valami, ami célja lett volna, ami szeretett volna lenni. Ki gondolta volna délben? És milyen érdekes, hogy nem jutott eszébe előbb a kommenció. Mondjuk, tavaly, tavaly ilyenkor.

És mi lesz vele?

Erre a kérdésre nem tudott felelni. Csak egyet érzett, maga sem tudta miért, de érezte: sohasem lesz kommenció bérés.

És mire megvirradt, nem lehetett tudni, hogy ott a szeme sarkába harmat vagy könny feszül szempilláin.

Ezután már csak egyetlenegy alkalommal említették meg Kispál András nevét. A jegyző betért Franciska kisasszonyhoz, kicsit az asztalára támaszkodott s előrehajolt.

— Törölje ki a nyilvántartásból Kispál Andrást. Ezután nem kap élelmezési jegyeket.

Mégegyszer a kisasszonyra nézett, aztán kiment az irodából.

Franciska kisasszony elővette a tanyák nyilvántartását és keresgélt benne. A száz-tizenkilences sorszámnál megállt. Odahelyezte a vonalzót és egy egyenest húzott végig a soron. Aztán össze akarta csukni a könyvet, de újra odavetette tekintetét. Egy ideig nézte, aztán hozzám fordult.

— Figyeld csak, Irén, azt a partizánkölyköt, akit a multkor lelőttek, Kispál Jánosnak hívták, most meg itt eltűnt egy ember, ez meg Kispál András. Úgy-e, milyen érdekes.

— Tényleg! Érdekes... — mondtam elfehéredve.

— És mit szólnál hozzá, ha testvérek lennének?

— Érdekes...

Egy kicsit még a semmibe bámultam, aztán felriadtam, amikor a küszöbön egy lépés koppant. Egy ember jött be a húsjegyéért.

Mindketten újra a papírok fölé hajoltunk.

Kispál András nevét akkor említették utoljára.

SAFRÁNY IMRE

Gyermekarckép rózsaszinben (olaj)